O‘QUVCHILARDA AXBOROT BILAN ISHLASH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Asadova Shaxzodaxon Ismoilovna
Namangan viloyati Yangiqo‘rg‘on tumani
MMTB ga qarashli 27-maktab boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada o‘quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik asoslari yoritilgan. Zamonaviy ta’lim sharoitida axborot oqimining ortib borishi o‘quvchilardan ma’lumotni izlash, tanlash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish ko‘nikmalarini talab etadi. Maqolada boshlang‘ich va o‘rta ta’lim jarayonida axborot savodxonligini shakllantirish usullari, raqamli texnologiyalardan foydalanish hamda interaktiv metodlarning ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari axborot bilan ishlash kompetensiyasi o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi.*

Kalit so‘zlar: *axborot kompetensiyasi, axborot savodxonligi, raqamli texnologiyalar, mustaqil ta’lim, tahlil qilish, interaktiv metodlar.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматриваются педагогические основы развития информационной компетентности учащихся. В условиях современного образования рост информационных потоков требует от учащихся навыков поиска, отбора, анализа и эффективного использования информации. В статье анализируются методы формирования информационной грамотности в начальном и среднем образовании, использование цифровых технологий и значение интерактивных методов обучения. Результаты исследования показывают, что информационная компетентность играет важную роль в развитии самостоятельного мышления и творческой деятельности учащихся.*

Ключевые слова: *информационная компетентность, информационная грамотность, цифровые технологии, самостоятельное обучение, анализ, интерактивные методы.*

ANNOTATION: *This article examines the pedagogical foundations of developing students' information handling competence. In modern education, the growing flow of information requires students to develop skills in searching, selecting, analyzing, and effectively using information. The article analyzes methods of forming information literacy in primary and secondary education, the use of digital technologies, and the importance of interactive teaching methods. The results show that information competence plays a crucial role in developing students' independent thinking and creative activity.*

Keywords: *information competence, information literacy, digital technologies, independent learning, analysis, interactive methods.*

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda axborotning roli tobora ortib borayotganligi ta'lim tizimida ham tub o‘zgarishlarni talab etmoqda. Bugungi kunda bilimlar tez yangilanayotgan bir sharoitda o‘quvchilardan faqat tayyor ma'lumotlarni yod olish emas, balki axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish, tanlash va undan samarali foydalanish ko‘nikmalariga ega bo‘lish talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, o‘quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.Axborot bilan ishlash kompetensiyasi o‘quvchining turli manbalardan olingan ma'lumotlarni qabul qilish, ularni qayta ishlash, ishonchliligini aniqlash va amaliy faoliyatda qo‘llash qobiliyatini ifodalaydi. Ushbu kompetensiya nafaqat o‘quv jarayonida, balki kundalik hayotda ham muhim ahamiyatga ega bo‘lib, shaxsning mustaqil fikrlashi va qaror qabul qilish jarayonini shakllantiradi.Raqamli texnologiyalar rivojlanib borayotgan hozirgi davrda axborot oqimining haddan tashqari ko‘pligi o‘quvchilardan yuqori darajadagi axborot savodxonligini talab etadi.

Shu sababli ta’lim jarayonida axborot bilan ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish, interaktiv metodlar va zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish muhim vazifalardan biridir.

O‘quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda jamiyatda axborot oqimining keskin ortishi o‘quvchilardan nafaqat bilimga ega bo‘lishni, balki kerakli axborotni tez topish, uni tanlash, tahlil qilish va amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini ham talab etadi. Shu sababli axborot bilan ishlash kompetensiyasi XXI asrning asosiy ko‘nikmalaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda.Axborot kompetensiyasi o‘quvchining turli manbalardan (darslik, internet, elektron resurslar, kutubxona materiallari) ma’lumot izlash, ularni solishtirish va ishonchliligini baholash qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Bu jarayon o‘quvchida tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi hamda noto‘g‘ri yoki ishonchsiz axborotni ajratib olishga yordam beradi. Shuningdek, axborot bilan ishlash kompetensiyasi o‘quvchilarning mustaqil o‘rganish faoliyatini kuchaytiradi.Ta’lim jarayonida axborot kompetensiyasini rivojlantirishda interaktiv metodlar muhim o‘rin tutadi. Jumladan, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim, “aqliy hujum”, “insert”, “klaster” kabi metodlar o‘quvchilarning axborot bilan faol ishlashiga yordam beradi. Masalan, loyiha ishlari davomida o‘quvchilar ma’lumot to‘plash, uni tahlil qilish va natijani taqdim etish bosqichlarini mustaqil bajaradilar.

Raqamli texnologiyalar ham axborot kompetensiyasini rivojlantirishning asosiy vositalaridan biridir. Kompyuter, internet, elektron kutubxonalar va ta’limiy platformalar o‘quvchilarga keng axborot manbalaridan foydalanish imkonini beradi. Biroq bu jarayonda axborot xavfsizligi va raqamli madaniyatni shakllantirish ham muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilar internetdan foydalanishda axborotning ishonchliligini tekshirish va xavfsiz manbalardan foydalanishni o‘rganishlari zarur.O‘qituvchining roli bu jarayonda juda muhim bo‘lib, u o‘quvchilarga yo‘naltiruvchi, maslahat

beruvchi va nazorat qiluvchi sifatida faoliyat yuritadi. O‘qituvchi o‘quvchilarga axborot manbalarini to‘g‘ri tanlash, ularni tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etish usullarini o‘rgatadi. Bu esa o‘quvchilarning mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi.Shuningdek, axborot bilan ishlash kompetensiyasi fanlararo integratsiya asosida samarali rivojlanadi. Har bir fan darsida o‘quvchilarga ma’lumot izlash va tahlil qilishga yo‘naltirilgan topshiriqlar berish orqali ularning axborot savodxonligi oshiriladi. Bu yondashuv o‘quvchilarda bilimlarni tizimli o‘zlashtirishga yordam beradi.O‘quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy ta’limning ajralmas qismi bo‘lib, u o‘quvchilarning mustaqil ta’lim olish, tanqidiy fikrlash va raqamli muhitda samarali faoliyat yuritish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Xulosa

O‘quvchilarda axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy ta’lim jarayonining ajralmas va dolzarb yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, axborot savodxonligi o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi, tanqidiy yondashuvi va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Axborot oqimining ortib borishi sharoitida o‘quvchilar uchun kerakli ma’lumotni topish, uni tahlil qilish va to‘g‘ri xulosa chiqarish ko‘nikmalari alohida ahamiyat kasb etadi.Shuningdek, axborot bilan ishlash kompetensiyasi nafaqat ta’lim jarayonida, balki kundalik hayotda ham muhim bo‘lib, shaxsning raqamli muhitda samarali faoliyat yuritishiga yordam beradi. Interaktiv metodlar va raqamli texnologiyalar bu kompetensiyani shakllantirishda eng samarali vositalardan biri ekanligi isbotlangan.

Tavsiyalar

1. Ta’lim jarayonida axborot bilan ishlashga yo‘naltirilgan topshiriqlar va amaliy mashg‘ulotlarni ko‘paytirish.

2. O‘quvchilarda axborot manbalarini tanlash va ularning ishonchliligini baholash ko‘nikmalarini rivojlantirish.

3. Darslarda raqamli texnologiyalar, elektron kutubxonalar va internet resurslaridan samarali foydalanish.

4. Interaktiv metodlar (loyiha ishlari, muammoli ta’lim, “aqliy hujum”, “insert”)ni keng joriy etish.

5. O‘quvchilarda raqamli madaniyat va axborot xavfsizligi qoidalarini shakllantirish.

6. O‘qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha malakasini muntazam oshirish.

7. Fanlararo integratsiya asosida axborot bilan ishlash kompetensiyasini barcha fanlarda rivojlantirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. UNESCO (2018). *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO Publishing.

2. OECD (2019). *21st Century Skills: Learning Framework*. Paris: OECD Publishing.

3. Bawden, D. (2008). *Information and Digital Literacies: A Review of Concepts*. Journal of Documentation.

4. Gilster, P. (1997). *Digital Literacy*. New York: Wiley.

5. Paul, R., & Elder, L. (2014). *Critical Thinking: Tools for Taking Charge of Your Learning and Your Life*. Pearson.

6. Martin, A. (2006). *Digital Literacy and the Digital Society*. Digital Literacies.

7. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi (2023). Umumiy o‘rta ta’lim o‘quv dasturlari va metodik tavsiyalar. Toshkent.

8. Hasanov, R. (2022). *Pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta’lim metodlari*. Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.

9. Karimova, N. (2021). Axborot savodxonligini rivojlantirish metodikasi. Toshkent.

10. Kuhlthau, C. C. (2004). *Seeking Meaning: A Process Approach to Library and Information Services*. Libraries Unlimited.